

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Filozofická fakulta

Ústav věd o umění a kultuře

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Autor práce a studijní obor: Bc. Lucie Bicanová (Literárně-historická studia)

Název práce: Od literatury k opeře: srovnání výchozích literárních verzí s jejich využitím v žánru operních děl

Oponent práce: Mgr. David Skalický, Ph.D.

Slovní vyjádření, náměty a otázky k obhajobě:

Předložená diplomová práce se zabývá operní adaptací literárních děl. Po úvodní teoretické kapitole se soustředí na vybraná kanonická díla světové opery (Tosca, Carmen, Figarova svatba, Trubadúr, Aida a Rusalka), která byla uvedena v Jihočeském divadle. Cílem práce mělo být provést komparativní analýzu, která „bude sledovat způsob adaptování původního díla, tj. konverzi díla, které je určeno k tichému čtení, do žánru, který je založen na performativnosti a který mnohem více zdůrazňuje svoji artificialnost. Práce tedy bude sledovat konvenční i invenční rysy jak z hlediska původního literárního ztvárnění, tak i z hlediska operní textové ‘adapatace’“ (cituji zadání práce). V závěru své práce autorka píše: „Cíle práce byly naplněny“ (s. 65). Na rozdíl od ní se domnívám, že naplněny spíše nebyly, respektive pokud ano, tak velice skromným způsobem – na diplomovou práci až příliš skromným.

V první části své práce se autorka zaměřuje na teoretickou stránku operní adaptace literární předlohy – svůj záměr formuluje takto: „srovnám literaturu s divadlem, porovnáám tyto dvě odlišné formy umění a objasním vztah mezi nimi. Uvedu specifika, která operní zpracování mají, a budu se věnovat i dvěma neodmyslitelným částem každé opery – libretu a hudbě“ (s. 1). Vzhledem k tomu, že literatura a divadlo, resp. opera jsou značně odlišné umělecké druhy, je jistě zcela namístě tuto odlišnost tematizovat. Autorka ji reflektuje – zarazí,

že jen na pouhých pěti stranách – z perspektivy teorie vyprávění, bohužel bez její důkladnější znalosti: neopírá se o jediný odborný text z oblasti naratologie ani o znalost její terminologie. Píše, že „[l]iteratura nám dokáže bez větších potíží ukázat takové věci, které jsou v jiném, performativním zpracování obtížné – například snění, fantazii, či myšlenky účinkující postavy“ (s. 3). Proč jsou v performativním zpracování obtížné a – jelikož obtížnost zjevně neznamena nemožnost – jaké možnosti zde performativní umění má, to už nereflektuje. Na téže straně píše: „Dalším charakteristickým rysem literatury je to, že dokáže často přeskakovat v ději, a to jak dopředu, tak dozadu. Bez problémů se dostanete např. dvacet let zpátky, kdy hlavní postava byla ještě dítě, nebo naopak o třicet let později, kdy sedí v parku na lavičce s hůlkou a krmí holuby. Můžete napsat typické – o tři měsíce později, nebo před pěti lety. Jakékoliv jiné médium k tomu musí využívat jiné prostředky, u filmu např. titulky, černobílý filtr, a další“ (s. 3–4). Pominu, že autorka nezná či nepoužívá základní naratologickou terminologii (se kterou byla seznámena na povinném naratologickém semináři) jako analepse/prolepse či flashback/flashforward, a ptám se: proč by mělo být pro film či divadlo takovéto přeskakování v čase problémem? Není pro něj větším problémem zobrazit temporální jevy nazývané naratologií jako shrnutí, protažení či pauza? – Takto bychom mohli bohužel pokračovat a poukázat na mnohé nejasnosti a nepřesnosti. Odlišnost mezi literaturou, divadlem a operou jako odlišnými „jazyky“, které mají odlišné možnosti prezentovat stejný příběh, je tematizována velmi povrchním, nepoučeným a také parciálním způsobem. Je zmíněno, že opera v sobě spojuje herectví, zpěv, hudbu, případně též tanec (s. 5), co to znamená pro možnosti a limity prezentace příběhu, však nijak dál nereflektuje. Dočkáme se spíše banalit jako „podle mého je právě toto tím rozhodujícím aspektem, co dokáže i průměrnou operu udělat jedinečnou a uvěřitelnou. Nejde o to zpívat něco, co se umělec naučí, ale jde také o to, vědět, co zpívá, a o čem je příběh, který momentálně ztvárňuje. Tím, že se na danou chvíli stane postavou, jejíž roli získal, tím dokáže posunout kvalitu představení o stupeň výše. I taková opera, která má slabší příběh, se může stát pro diváka nevšedním a neopakovatelným zážitkem, protože má pocit, že byl právě svědkem něčeho zvláštního, že se příběh odehrál přímo před jeho očima“ (s. 7).

Je-li teoretické srovnání jazyka literatury a jazyka divadla, respektive opery neuspokojivé, o nic lepší není ani komparativní analýza operních děl a jejich předlohy; popis inscenací Jihočeského divadla je pak už zcela odbytý (což je vzhledem k tomu, že se autorka práce – jak píše v jejím úvodu – osobně podílela na jejich vzniku, jen těžko pochopitelné).

Místo aby se autorka soustředila na „způsob adaptování původního díla“ (jak je stanoveno v zadání), zbytečně se věnuje životním osudům libretistů a skladatelů. Komparativní analýza, jež má být jádrem práce, spočívá vesměs v převyprávění příběhu s informací o tom, co je v opeře vynecháno nebo změněno, a o inscenaci v Jihočeském divadle se (na rozsahu jednoho odstavce, max. jedné strany) dozvídáme většinou jen jméno režiséra a herců. Způsob, jímž je tento příběh pojat a „vyprávěn“, se nedozvídáme buď vůbec nic, nebo jen marginálie.

O základní teoretické texty vyjmenované v zadání se autorka vesměs neopírá a z jejího výkladu by bylo lze soudit, že je ani nezná. Namísto doporučených Jirákových publikací či textů ze sborníku *Hudba a literatura* čerpá z divadelních programů, Wikipedie či dokonce bakalářských prací. Po formální a jazykové stránce lze narazit na řadu přehlédnutí, poznámky pod čarou odkazující k citovaným textům jsou pojaté nezvyklým, čtenářsky nepříliš komfortním způsobem. Neuspokojivou úroveň práce už jen dovršují chyby jako např. na str. 45: „jediným českým překladem zůstává pracovní překlad studentů katedry Romanistiky Filozofické fakulty Jihočeské univerzity pod vedení doc. Peškové z roku 2016.“ U studentky, která strávila na FF JU tolik let, by se – myslím – dalo očekávat, že bude znát (nebo si zjistí) správné názvy součástí fakulty a správné tituly vyučujících.

Navrhovaná klasifikace: nevyhověla

.....
podpis oponenta práce

V Českých Budějovicích dne 1. 6. 2019

Stupeň klasifikace:	výborně	velmi dobře	dobře	nevyhověl
---------------------	---------	-------------	-------	-----------

